

ÖZEL MATRAH ŞEKLİNE TABİ İŞLEMLERDE VADE FARKI ve KDV

Osman TUNÇ (*) Hakan ACAR (**)

1 - GİRİŞ

Ekonomik hayatta teknolojinin günden güne daha fazla kullanılmasıyla birlikte, tüketici alışkanlıkları değişmiş ve kredi kartı kullanımı hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Kredi kartı kullanımını cazip hale getirmek için bankalar "kredi kartına taksit" kavramını ortaya çıkartarak kredi kartı kullanımını yaygın hale getirmiştir. Taksit olanaklarının bulunması nedeniyle özel matrah şekline tabi emtialar satan işletmeler de bu olanaktan müşterilerini yararlandırmaktadırlar. Özel matrah şekline tabi emtia satan işletmeler düzenlemiş oldukları belgelerde, emtianın KDV'sinin olmadığı gerekçesiyle KDV hesaplamamaktadırlar. Makalemizde kredi kartı vasıtasıyla taksitli veya vadeli emtia satan işletmelerin KDV açısından göz önünde bulundurmaları gereken hususlar irdelenmektedir.

2- KONUYA İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELERİN ÖRNEK OLAYLA BİRLİKTE DEĞERLENDİRİLMESİ

Örnek olayımızda mükellefimiz, müşterisine 8.000-TL'si emtia bedeli ve 2.000-TL'si vade farkı olmak üzere toplam 10.000-TL'ye 12 taksitle özel matrah şekline tabi emtia satmaktadır. Uygulamada mükellefler yapmış oldukları satış nedeniyle düzenledikleri belgelerde, satışını yapmış oldukları emtialar özel matrah şekline tabi olduğundan KDV hesaplamamaktadır.

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun verginin konusunu teşkil eden işlemler başlıklı 1. maddesinde Türkiye'de ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetlerin katma değer vergisine tabi oldukları hüküm altına alınmıştır. Özel matrah şekline tabi olsa bile ticari faaliyet kapsamında emtia satan mükellefler ticari faaliyet kapsamında iş yaptıklarından dolayı yapmış oldukları işlemler katma değer vergisinin konusuna girmektedir.

(*) Vergi Denetmeni

(**) Vergi Denetmeni

Aynı kanunun 2. maddesinde teslim, 3. maddesinde teslim sayılan haller, 4. maddesinde hizmet, 5. maddesinde hizmet sayılan haller ve 6. maddesinde de işlemlerin Türkiye’de yapılmasından ne anlaşılması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Özel matrah şekline tabi emtia satan mükellefler emtiayı müşterilerine verdikleri zaman teslim gerçekleşmektedir.

Kanunun 8. maddesinde vergi mükellefinin mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde bu işleri yapanlar olduğu ifade edilmiştir. Özel matrah şekline tabi emtia satan mükellefler yapmış oldukları işlem dolayısıyla esasında KDV mükellefidirler.

Vergiyi doğuran olayın meydana gelmesi başlıklı 10. maddede;

“a) Mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde, malın teslimi veya hizmetin yapılması,

b) Malın tesliminden veya hizmetin yapılmasından önce fatura veya benzeri belgeler verilmesi hallerinde, bu belgelerde gösterilen miktarla sınırlı olmak üzere fatura veya benzeri belgelerin düzenlenmesi,

c) Kısım kısım mal teslimi veya hizmet yapılması mutad olan veya bu hususlarda mutabık kalınan hallerde, her bir kısmın teslimi veya bir kısım hizmetin yapılması,

d) Komisyoncular vasıtasıyla veya konsinyasyon suretiyle yapılan satışlarda, malların alıcıya teslimi,

e) Malın alıcıya veya onun adına hareket edenlere gönderilmesi halinde, malın nakliyesine başlanması veya nakliyeciyi veya sürücüye tevdi,

f) (4369 sayılı Kanunun 82’nci maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlük; 1.1.1999)(*)

g) Su, elektrik, gaz, ısıtma, soğutma ve benzeri enerji dağıtım veya kullanımlarında bunların bedellerinin tahakkuk ettirilmesi,

h) (3316 sayılı Kanunun 2’inci maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.)

i) İthalatta, Gümrük Kanununa göre gümrük vergisi ödeme mükellefiyetinin başlaması, gümrük vergisine tabi olmayan işlemlerde ise gümrük beyannamesinin tescili, (4369 sayılı Kanunun 81’inci maddesiyle değişen ibare. Yürürlük: 1.8.1998)

j) İkametgâhı, işyeri, kanunî merkezi ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayanlar tarafından yabancı ülkeler ile Türkiye arasında yapılan taşımacılık ile transit taşımacılıkta (4503 sayılı Kanunun 3’üncü maddesiyle değişen ibare Yürürlük; 5.2.2000) gümrük bölgesine girilmesi veya gümrük bölgesinden çıkılması,

Anında meydana gelir.” hükümleri yer almaktadır. Özel matrah şekline tabi emtia satan mükelleflerin müşterilerine emtiayı teslim ettikleri zaman vergiyi doğuran olay gerçekleşmektedir.

Kanunun 20. maddesinde teslim ve hizmet işlerinde matrahın tanımı aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

“**Madde 20** - 1. Teslim ve hizmet işlemlerinde matrah, bu işlemlerin karşılığını teşkil eden bedeldir.

2. Bedel deyimi, malı teslim alan veya kendisine hizmet yapılan veyahut bunlar adına hareket edenlerden bu işlemler karşılığında her ne suretle olursa olsun alınan veya bunlarca borçlanılan para, mal ve diğer suretlerde sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaat, hizmet ve değerler toplamını ifade eder.

3. (4369 sayılı Kanunun 82’nci maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlük; 1.1.1999)(*)

4. Belli bir tarife göre fiyatı tespit edilen işlemler ile bedelin biletle tahsil edildiği hallerde tarife ve bilet bedeli Katma Değer Vergisi dahil edilerek tespit olunur ve vergi müşteriye ayrıca intikal ettirilmez.”

Emtia teslimi dolayısıyla müşterilerden tahsil edilen tutarlar işlem karşılığını teşkil eden bedeldir.

Kanununun 23. maddesinde özel matrah şekilleri yer almaktadır. Kanun maddesi aşağıdaki gibidir.

“Özel Matrah Şekilleri

Madde 23 - Özel matrah şekilleri şunlardır:

a) Spor-Toto oyununda ve Millî Piyango dahil her türlü piyangoda, oyuna ve piyangoya katılma bedeli,

b) At yarışları ve diğer müşterek bahis ve talih oyunlarında bu yarış ve oyunlara katılma karşılığında alınan bedel ile bunların icra edildiği mahallere giriş karşılığında alınan bedel,

c) Profesyonel sanatçıların yer aldığı gösteriler ve konserler ile profesyonel sporcuların katıldığı sportif faaliyetler, maçlar ve yarışlar ve yarışmalar tertiplenmesi ve gösterilmesinde bunların icra edildiği mahallere giriş karşılığında alınan bedel ile bu mahallerde yapılan teslim ve hizmetlerin bedeli,

d) Gümrük depolarında ve müzayede salonlarında yapılan satışlarda kesin satış bedeli,

e) (3099 sayılı Kanununun 2’inci maddesiyle eklenen bent) Altından mamül veya altın ihtiva eden ziynet eşyaları ile sikke altınların teslim ve ithalinde matrah, külçe altın bedeli düşüldükten sonra kalan miktardır,

f) (3099 sayılı Kanununun 2’inci maddesiyle eklenen bent) Maliye ve Gümrük Bakanlığı işin mahiyetini gözönünde tutarak özel matrah şekilleri tespit etmeye yetkilidir.”

KDV Kanununun 23. maddesinde yer alan yetkiye istinaden Maliye Bakanlığı tarafından muhtelif genel tebliğler ile Kanunda yer alan işlemler dışında bazı işlemlerin de özel matrah şekline tabi tutulmasına karar verilmiştir. Söz konusu işlemler aşağıdaki gibidir: ¹

GT. No	Özel Matraha Tabi İşlemler	Verginin Ne Şekilde Ya da Kimin Tarafından Beyan Edileceği
1	Tekel maddeleri	Perakendeci bayilere satış yapanlar
9	Çaykur ve Tekel tarafından üretilen mallar (tuz hariç)	Çaykur ve Tekel Genel Müdürlükleri tarafından
11	Gazete, dergi ve periyodik yayınlar	Perakendeciye satış yapan başbayiler
24	Çay satışları kapsamdan çıkarılmıştır.	
69	Gümüşten mamul eşyalar	Satıcılar, külçe gümüş bedeli düşüldükten sonra kalan miktarı
81	Şehir içi yolcu taşımacılığında kullanılan bilet ve kartlar	Belediyeler ve bağlı işletmeler
85	Telefon kart ve jeton satışları	Perakendeci bayilere satış yapanlar
89	Tekel tarafından üretilmeyen alkollü içkiler kapsamdan çıkarılmıştır	
91	Araç plakaları ve belgeleri	Türkiye Şof.Otom. Federasyonu
93	Kıymetli taşlardan yapılmış eşya	Satıcılar, kıymetli maden ve taş bedeli düşüldükten sonra kalan tutarı
93	Alkollü içkiler kapsamdan çıkarılmıştır	

¹ Nihat UZUNOĞLU, Vergi Dünyası, Şubat 2007

Gerek kanunda yer alan özel matrah şekline tabi işlemlerde gerekse Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen özel matrah şekline tabi işlemlerde uygulama ile bazı özel durumlar bulunmaktadır. Bunları ana hatları ile şu şekilde sıralamak mümkündür.

- Özel matrah şekline tabi işlemlerde nihai tüketicilere mal satanların hesaplayıp ödemeleri gereken vergi, prensip olarak malların imalatçıları veya ana bayileri tarafından hesaplanarak ödenmektedir.

- Özel matrah şekline tabi mal satanlar, bu satışları için herhangi bir vergi hesaplamayacak ve beyan etmeyecektir. Ayrıca bu malların tedariği nedeniyle bir vergi indirim hakları da bulunmamaktadır.

- Sadece bu malların ticaretini yapanların KDV mükellefiyeti açtırmalarına gerek yoktur. Bu malların yanında vergiye tabi başka malları da satanlar, diğer satışları için verecekleri beyannameye bu malları eklemeyeceklerdir.

- Bu kapsamda satış yapanlardan mal alanlar, fatura tutarı üzerinden iç yüzde yöntemine göre hesaplayacakları vergiyi indirim konusu yapabileceklerdir.

Özel matrah şekline tabi işlemlerden yukarıdaki tabloda yer alan emtialardan telefon kartı ve jeton satışları ile kıymetli maden ve taştan mamul mücevher satışına konu olan emtialar uygulamada kredi kartıyla taksitli satış imkanına sahiptirler.

KDV Kanunu'nun 17/4-g maddesi uyarınca külçe altın, külçe gümüş, kıymetli taşların (elmas, pırlanta, yakut, zümrüt, topaz, safir, zebircet, inci, kübik virconia) teslimi KDV'den istisna edilmiştir. Kuyumcuların teslimini yaptığı değerli madenlerle ilgili tek kanun maddesi istisnanın düzenlendiği 17. madde değildir. Bu maddenin yanında özel matrah şekillerinin düzenlendiği

kanunun 23. maddesinde altından mamül veya altın ihtiva eden ziynet eşyaları ile sikke altınların teslim ve ithalinde matrah, külçe altın bedeli düşüldükten sonra kalan miktarın özel matrah bedeli olduğu belirtilmiştir. Maliye Bakanlığı'nca konuyla ilgili olarak 9 ve 69 no.lu KDV Genel Tebliği yayımlanarak konuyla ilgili gerekli açıklamalar yapılmıştır. Söz konusu tebliğlere ve ilgili kanun maddelerine göre ithalat veya dahilden satın alma yoluyla temin edilen külçe altından bizzat imal edilen veya fason olarak imal ettirilen veya teslim edildiği şekilde satın alınan ziynet eşyası ile sikke altınların tesliminde, satış bedelinden teslim konusu mamulün bünyesinde yer alan külçe altına isabet eden has bedel düşüldükten sonra kalan miktar KDV matrahını oluşturacaktır.

19.03.2002 tarihinde yayımlanan 85 Seri No.lu Katma Değer Vergisi Tebliği'nde perakendeci bayiler tarafından yapılan telefon kartı ve jeton satışlarına ait katma değer vergisinin bayi karına isabet eden katma değer vergisini de ihtiva edecek şekilde perakendeci bayilere telefon kartı ve jeton teslimi yapan kuruluşlar tarafından beyan edilmesi gerektiği, bayilerin bu kapsamdaki telefon kartı ve jeton satışları için vergi hesaplamayacakları, telefon kartı ve jeton satışı dahil bütün işlemleri özel matrah şekline göre vergilendirilenlerin katma değer vergisi mükellefiyeti tesis ettirmelerine gerek bulunmadığı belirtilmiştir. Dolayısıyla perakende kontör satışı yapan mükelleflerin başka bir faaliyet konuları bulunmaması halinde katma değer vergisi mükellefiyeti tesis ettirmelerine gerek bulunmamaktadır.

Öte yandan katma değer vergisi matrahına dahil olan unsurlar Kanunun 24. maddesinde tanımlanmıştır. Kanun maddesine göre;

“Matraha Dahil Olan Unsurlar

Madde 24 - Aşağıda yazılı unsurlar matraha dahildir:

a) Teslim alanın gösterdiği yere kadar satıcı tarafından yapılan taşıma, yükleme ve boşaltma giderleri,

b) Ambalaj giderleri, sigorta, komisyon ve benzeri gider karşılıkları ile vergi, resim, harç, pay, fon karşılığı gibi unsurlar,

c) **Vade farkı**, fiyat farkı, faiz, prim gibi çeşitli gelirler ile servis ve benzer adlar altında sağlanan hertürlü menfaat, hizmet ve değerler." matraha dahil unsurlardır.

30.06.2007 tarihinde yayımlanan 105 Seri No.lu Katma Değer Vergisi Genel Tebliği'nde; KDV Kanununun 24/c maddesine göre, vade farkı, fiyat farkı, faiz, prim gibi çeşitli gelirler ile servis ve benzer adlar altında sağlanan her türlü menfaat, hizmet ve değerler KDV matrahına dahil olduğu, teslim ve hizmet işlemlerine ait faturada ayrıca gösterilen vade farkları matraha dahil edilmesi gerektiği ve işlemin tabi olduğu KDV oranı üzerinden vergilendirileceği belirtilmiştir.

Dolayısıyla vadeli olarak kredi kartı vasıtasıyla yapılan kontör satışlarında kontörün tabi olduğu KDV oranında vade farkına isabet eden KDV'nin faturada gösterilmesi ve ödenmesi gerekmektedir.

KDV Kanununun 28. maddesine göre kontör satışları için uygulanan KDV oranı %18'dir. Ancak kontör satışları özel matrah şekline tabi olduğu için perakendeci bayilere satış yapanlar tarafından beyan edilip ödenmektedir. Perakendeci bayiler tarafından yapılan satışlarda KDV hesaplanmamaktadır.

Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından vade farkı, fiyat farkı, kur farkı, faiz ve reklamasyon gibi unsurlara uygulanacak KDV oranı hakkında verilen özelgede²;

² 19.10.2006 tarih, 5328-2239-82206 sayı

³ 28.06.2004 tarih, 5424-216-29998 sayı

"Katma değer vergisine tabi bir mal teslimi veya hizmet ifasına bağlı olarak ortaya çıkan vade farkı, faiz, fiyat farkı ve mahiyet olarak bunlardan farklı olmayan kur farkları Kanununun 24 üncü maddesi uyarınca vergiye tabi işlemin matrahına dahil edilerek vergilendirilmektedir. Dolayısıyla, ilgili mal veya hizmet bedelinin uzantısı niteliğinde olan söz konusu unsurlara, ilgili mal veya hizmetin tabi olduğu oranda KDV uygulanması (teslim veya hizmet KDV'den müstesna ise bu unsurların da istisna kapsamında değerlendirilmesi) gerekmektedir." denilmiştir.

Yine Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından verilen başka bir özelgede³;

"Katma Değer Vergisi Kanununun 10/a maddesinde vergiyi doğuran olayın mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde, malın teslimi veya hizmetin yapılması olduğu,

-20. maddesinde, katma değer vergisi matrahının teslim ve hizmet işlemlerinin karşılığını teşkil eden bedel olduğu; bedel deyiminin, alıcının ödediği veya borçlandığı para, mal ve diğer şekillerde sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaat, hizmet ve değerler toplamını ifade ettiği,

• 24/c maddesinde, vade farkı, fiyat farkı, faiz vb. unsurların matraha dahil bulunduğu,

• 26. maddesinde, bedelin döviz ile hesaplanması halinde, dövizin vergiyi doğuran olayın meydana geldiği andaki cari kur üzerinden Türk parasına çevrileceği,

hüküm altına alınmıştır.

Buna göre, fiyat farkı ve kur farkları için düzenlenecek faturada gösterilecek katma değer vergisi oranı, fiyat veya kur farkının ilişkin bulunduğu

teslim ve hizmete, vergiyi doğuran olayın vuku bulunduğu tarihte uygulanan vergi oranı olması gerekmektedir.” denilmiştir.

Özel matrah şekline tabi olan emtia satışı yapan mükellefler, satışını yapmış olduğu emtiaların tamamının özel matrah şekline tabi olması durumunda katma değer vergisi mükellefiyeti tesis ettirmesine gerek bulunmamaktadır. Ancak satışı yapılan emtiaların tamamı özel matrah şekline tabi olsa bile, **satışların vadeli veya taksitli olması halinde satış bedeline eklenen vade farkı için KDV hesaplanması ve düzenlenecek belgede ürünün tabi olduğu KDV oranında KDV hesaplanması gerekmektedir.** Kredi kartı vasıtasıyla taksitli veya vadeli kontör veya ziynet eşyası satışlarında KDV hesaplanmamasının nedeni kontörün veya kıymetli madenin KDV’sinin olmadığı düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Oysaki kontör KDV Kanununun 28. maddesinde açıkça ifade edildiği üzere %18’lik orana tabidir ve işlenmiş kıymetli madenlerde işçilik/alaşımdan oluşan kıymetli madenin ziynet eşyası haline getirilmesi hizmeti de %18’lik orana tabidir.

Yukarıda vermiş olduğumuz örnek olay KDV mevzuat hükümleriyle birlikte değerlendirildiğinde özel matrah şekline tabi emtia satışı yapan mükellefin yapmış olduğu satışın 8.000-TL’lik kısmı özel matrah şekline tabi işlem olup, KDV hesaplanmaması gerekmektedir. Ancak satış bedeline eklenen 2.000-TL’lik vade farkı için %18 KDV hesaplaması gerekmektedir. Dolayısıyla mükellefin KDV mükellefiyeti tesis ettirip, söz konusu satış nedeniyle müşterinden tahsil ettiği 2.000-TL’lik vade farkını iç yüzde yöntemiyle ayırıştırıp matraha ve hesaplanan KDV’ye eklemesi gerekmektedir.

3- SONUÇ

Özel matrah şekline tabi işlem yapan mükelleflerin, yapmış oldukları satışlar nedeniyle müşterilerine yansıttıkları vade farkları için KDV mükellefiyeti tesis ettirmeleri ve düzenleyecekleri belgelerde satış bedeliyle vade farklarını ayırıştırması ve vade farkına isabet eden KDV’ye yer vermeleri gerekmektedir.